

NÉPNEVELŐ.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

A MAGYARORSZÁGI LATIN- ÉS GÓRÓG SZERTARTÁSÚ KATH. NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megjelenik minden vasárnap egy
ívnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath.
népoktatási intézet egy-egy példány-
ban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre 3 frt.
Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

Királyi Pál-uteza 13. szám

(Szent-István-Társulat).

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknek **minden egyes szóért**, minden közlés után 2 kr. (4 fillér) fizetendő. Egyéb hirdetéseknek egész oldal 16 frt, fél 8 frt, negyedrészes 4 frt és egy nyolczadrészes oldal 2 frt. A 30 kr. bélyegilletéket a hirdető fizeti.
A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

HIVATALOS RÉSZ.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1894. évi 59.781 sz. a. kelt rendelete

a kántortanítói javadalmaknak a tanítói javadalmaktól való elkülönítése tárgyában.

A kántortanítóknak az országos nyugdíjintézetbe történő felvétele, illetőleg azoknak nyugdíjazása alkalmakor nagy nehézségeket képez a kántori javadalomnak elkülönítése a tanítói javadalomtól.

Gyakran érkeznek hozzám a megtörtént elkülönítés, illetve a nyugdíjösszeg kiszabása ellen felszólamlások és panaszok, részint maguk a kántortanítók tartják sérelmesnek az eddigi gyakorlat szerint eszközölt elkülönítést, részint az iskolafentartó hitközségek. Az alkalmazásban lévő kántortanítóknak — mint tanítóknak — törvényszerű legkisebb fizetése kiegészítéséhez szükséges államsegély megadásánál is mindenekelőtt megállapítandó a valószínű javadalom számszerű összege. Vannak esetek, midőn a kántortanító összes javadalma — egy aránytalan csekély rész kivételével — majd kántori, majd tanítói javadalomnak deklarálatik a hitközségek mint iskolafentartóként.

A kántortanítók jogos és igazságos igényének lehető kielégítése s a netáni sérelmek orvoslása czéljából elkerülhetetlenül szükségesnek tartom, hogy a kántortanítók díjlevelében, hiványában, szóval alkalmaztatására vonatkozó okmányában világosan és félremagyarázást nem tűrő módon ki legyen tüntetve, hogy javadalmából mily összeg a tisztán tanítói és mily összeg a kizárólag kántori illetmény.

Ennélfogva van szerencsém a főtiszt. főhatóságot tisztelettel felkérni, méltóztassék saját hatáskörében a kellő intézkedéseket haladéktalanul megtétni arra nézve, hogy az üresedésbe jött kántortanítói állomások betöltése alkalmával, ezután mindenkor a kinevezési (alkalmaztatási) okmányban s a mennyiben külön tanítói és külön kántori okmány

nem állíttatnék ki, világosan és egymástól elkülönítve feltüntetessék, úgy a kántori, mint a tanítói javadalom összege.

Budapest, 1894. évi november 28-án.

Köszönet. Elismerés.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. *Samassa* József egri érseknek, a ki az uradalmához tartozó Szikszó pusztán 3000 frt költséggel elemi iskolát épített s a tanítói állás javadalmát biztosította, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Schuster* Konstantin váczai püspöknek, a ki Pusztá-Besnyőn 3371 frt és 22 kr. költséggel egy r. kath. elemi iskolát állított és szerelt fel, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Bende* Imre nyitra-egyházmezei róm. kath. püspöknek, ki a nyitrai róm. kath. főgymnasium szegény tanulóinak élelmezésére évi 4000 frtot utalványozott, e nagylelkű elhatározásáért és áldozatkészségeért őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Ficzek* Károly cz. kanonok és jászjákóhalmi esperes-plebánosnak, a ki a jászjákóhalmi róm. kath. elemi iskolánál felállítandó új tanterem költségeire 800 frtot adományozott, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

NEM HIVATALOS RÉSZ.

Egyesüljünk.

Óriási léptekkel haladunk előre. Csak egy-két évtizeddel ezelőtt ki merte volna remélni is csak, hogy a haladás oly mérveket öltön, mint az eredmények azt most igazolják!?

A külföld maga is elismeréssel s a bámulatnak bizonyos nemével emlékezik meg rólunk. A mi iparunk, a mi kereskedelmünk ma már számottevő tényező nemcsak a mi életünkben, a mi háztartásunkban, hanem a külföldében is; s hogy az a jövőben még számottevőbb lesz, azt biztosítja a jelen s igazolják a mai sokat ígérő állapotok.

A tudomány és művészet terén is haladást tudunk felmutatni.

Különösen e téren áll teljes egészében az a mondás, mely szerint *a fejlődés, a haladás derekon kapott bennünket.*

És így nemcsak frázis az, hogy rövid néhány év alatt évtizedek mulasztásait pótoltuk és ütöttük helyre, — hanem igaz, valóságos tény.

Hisz eddig a külföld volt a mi munkánk, őszintén szólva, egy lépést sem tudtunk nélkülözni tenni, csak ő rájuk támaszkodva. Megérzett az ő hatásuk minden tekintetben, minden irányu munkásságunkon. Derűre-borura szedtük magunkra az idegen szomszéd szokásait, felfogását, alaposságát; meg is látszott ez úgy a mi fejlődő tudományunkon, mint a művészetünkön is.

Hála Istennek azonban ma már nem vadolhatjuk magunkat azzal, hogy a külföld a mi világító oszlopunk. Fel tudunk mi melegezni a mi tudományunk mécsé mellett is, sőt a mi tudományunk, a mi művészetünk éltető melege nemcsak hogy bizonyosságot tesz a

magyar nemzet, a magyar faj életrealóságáról, de idegen népek jönnek lelkesedni, kitarást, igyekezetet tanulni mihozzánk és lelkesedést meríteni a mi tudományunk, a mi művészetünk fényéből és melegéből.

És ami legbüszkébbé tehet bennünket e haladásban, ez az. — hogy minden ízében, minden porczikájában faji jellegünket útjukra haladásunkra.

Ezt nemzeties büszkeséggel konstatalhatjuk. Messze vagyunk ugyan még attól az időtől, melyben elmondhatjuk, hogy a magyar földön csak magyar szót hallunk, de hisz a legkicsinyebb kunyhót sem építik fel egyetlen egy napon, hát ilyen óriási munka véghezviteléhez, bevégzéséhez hány emberöltő kell, ki tudná megmondani.

Csak türelem: azt mondom én is, amit Kazinczy mondott: »Kezdj, s már sokra mennél!«

A kezdés megvan, a többit az idő majd meghozza.

Kiveszi a magyarosítás nagy munkájából részét, még pedig derekasan, a napi sajtó, a közművelődési egyesületek, a szűkebb körre terjedő munkásságu kaszinók, körök s egyéb egyesületek. Mindezek vállvetve segítik e hazafiás czélt elérni, jobban mondvá hazafiui kötelességüket e czél érdekében munkába fogni. Mindezek munkássága azonban, ha nem kétes is, de mindenesetre csak fél eredmény. Az igazi munka, a nagy feladat itt az *iskoláé* meg a *templomé!*

TÁRCZA.

A „Népnevelő“ multja.

A méltón befutott pályára visszatekinteni, mindig jóleső örömmel tölté el az ember keblét, kivált ha a pályafutással nemes, önzés nélkül való czélt tűzölt maga elé. Hiszen a vándor is, midőn nagyobb utat tett meg és egy dombhoz ér, felmenve annak hegyére, visszafordul és áttekintvén a megjárt utat, bizonyos meglegedés fogja el szívet, de egyuttal erőt is nyer a hátralevő utnak megtevésére.

Midőn mi is »a bérczről visszanező vándorhoz« hasonlóan visszatekinteni akarunk a »Népnevelő« által befutott pályára, nem vezet abban sem hiuság, sem dicsekvés, hanem egyesegyedül azon szempont, hogy a »Népnevelő« multjának tárgyilagos megírásával egyrészt a tanügytörténelem számára néhány kockát lerakjunk, másrészt a tisztelet adóját rójuk le azon férfiak iránt, kik annak létét adtak és a mai napig fentartották.

Mert a »Népnevelő«-nek, ha nincs is világra szóló multja, de annyi van, amennyi szükséges ahhoz, hogy szóvá tehető legyen. Ezt a multat, ennek méltánylását mellőzni vagy megtagadni, az igazságosság ellen való

véték lenne. Cuique suum! És habár a »Népnevelő«-nek jelenlegi, ezekre menő olvasói között alig van néhány, aki a »Népnevelő«-t 13 évi pályafutásából nem ismerné, mégis meg vagyunk győződve, hogy szívesen veszik, ha történetével röviden megismertetjük.

A »Népnevelő«-t b. e. Zelliger József, tképző intézeti igazgató-tanár és dr. Komlóssy Ferencz, főgymn. tanár alapították 1881. évben Nagyszombatban, többek közreműködésével. Havonként 2-szer jelent meg, 2 frt előfizetési áron. A lapot szívesen fogadta a felvidéki katolikus tanítói kar, amihez első sorban hozzájárult Zelliger József személye, kit a tanítók ismertek és szerettek, hiszen legnagyobb részük az általa vezetett képezdeben nyerte képzését. Ezen lap révén hozta össze Zelliger 1883-ban a nagyszombatvidéki róm. kath. tanító-egyesületet, melynek elnökévé egyhangulag választott meg.

A lapnak szakavatott czikkei, változatos tartalma mindvégig maga körül csoportosította úgy a tanítókat, mint a papságot. És ez a gárda, mely 1881-ben a lapot támogatta, rendületlenül állt mellette a mai napig, amiről az akkori és a mai előfizetők névsora tanúságot tesz, kik közül néhányat elragadt a kéréletlen halál, de a többiek hűen kitartottak mellette. Mert a »Népnevelő« nem élt soha hangos frázisokkal, nem ismerte a hasznot hajtó reklámot, hanem

Ott a kicsinyek, itt a nagyok; ott a kezdet, itt a folytatás; ott az alap, itt a befejezés!

És ha ez a *beteges irányú liberalizmus* betölti is most szövegével a levegőt, s meghódítja is az ingadozó kebleket, — jön majd bizonyosan egy józanabb felfogás, mely elsöpri ennek a kornak azt a hitvány termékét s akkor a *templom* is, meg az iskola is, megint visszaadnak magasztos rendeltetésöknek.

Hisz, eddig is e kettő alkotott, teremtett; minden élet innen sugárzott ki.

Az iskola a jólétnek forrása: a tudományoknak temploma; a megelégedésnek teremője; a szeretetnek, a becsületnek, az erényeknek hirdetője és táplálója.

S mindezen földi erényeknek és jólétnek a nemzet véreben leendő átplántálásában és hirdetésében a népiskolának az a hely jutott, mint melyet a lombos fa virágzásában, amugy gyökere elfoglal.

A népiskola adja meg azt az előképzést, mely a középiskolai továbbképzés alapjaul szolgál; sőt a népiskola munkásságát ez irányban — ha mindjárt kisebbnek nem is, de semmi esetre sem tartom fontosabbnak annál, mint melyet a társadalom ama rétegével szemben fejt ki, mely sem vagyoni, sem egyéb más körülményeinél fogva a középiskola továbbképzésére nem számíthat.

Hogy az a munkásság és az a hatás, melyet a népiskola a nemzet nagy tömegére gyakorol, hogy az mily fontos, azt itt, e lap ha-

sábjain nem kell sem hangoztatnom, sem bővebben fejtegetnem.

Az ipar, a kereskedelem, a tudomány, a művészet s egyáltalában a haladás mindennemű alapja, csirája, kezdése itt van a népiskola talajában.

Ami pedig a magyarosítást illeti, le kell raknunk minden fegyvert az iskola működésének hatásával szemben.

Igazi eredményt, nem ideig-óraig tartó hatást, egyedül csak az iskolák és különösen az elemi iskolák vannak hivatva felmutatni.

Ugy a tanítás tárgyának hatásában, mint különösen a tanító egyéniségének megnyilatkozásában, úgy az iskolában, mint a néppel történő folytonos érintkezésében kell keresnünk a magyarosítás keresztülvitelének leghathatósabb tényezőit. Már az a természetes viszony, melyben a tanító az iskolával — illetőleg a gyermekekkel és a néppel van, már az is a népiskolát — illetőleg a tanítót jelöli ki egyenesen e nemes czél megvalósítására.

Amilyen a tanító, olyan az iskola; s amilyen az iskola, olyan az egész község.

Ott van az iskola, a felnőttek oktatása, olvasó-egyletek, könyvtárak s egyéb hasonló irányú összejövetelek, melyek mindegyike alkalmas eszköz arra, hogy a tanító képmásává alkossa az egész községet.

Ahol ez eddig nem volt így, ott meg kell tenni az előkészítő lépéseket arra, hogy így legyen.

csendesén, saját erejére támaszkodva, tört utat magának, és akit meghódított, azt mindvégig fogva tartotta.

1886. aug. 31-ike fekete betűkkel van írva a »Népnevelő« történetében. Zelliger Józsefet e napon magához szólítá az Ur. Ekkor látszott meg e lap iránt való szeretet egész valójában. A tömeges részvétnyilatkozatok, melyeket a család kapott, a nagyszámu kérdezősködések a lap további megjelenése iránt — világos bizonyítékai voltak az érdeklődésnek. A másik szerkesztő, dr. Komlóssy Ferenc látva a nagy ragaszkodást, a lapot tovább megjelentetni határozta. Miután azonban időközben orsz. képviselő lett, a lap 1886. szeptembertől Budapesten jelent meg; főmunkatársa a b. e. szerkesztő egyik fia, Zelliger Alajos, akkor főv. hitoktató lett.

A változás a lapot mindinkább fellendítette, amiben segítségére lett az, hogy dr. Komlóssy Ferenc most már nemcsak a »Népnevelő«-ben, hanem a képviselőházban, az ország színé előtt is sikra szállt a kath. tanügy és annak képviselői, a kath. tanítók mellett.

A lap ennél fogva mindinkább tért hódított és folyton-folyvást megújult azon kívánság, hogy a »Népnevelő« hetenként jelenjék meg.

1888-ban Zelliger Alajos főmunkatárs Nagyszombatba neveztetván ki káplánnak és képezdei tanárnak, helyét ugyanaz év június 30-ától Zelliger Vilmos foglalta el.

1889. év végén a »Népnevelő«-nek hetilappá való atváltoztatásának előmunkálatai annyira haladtak, hogy az 1890-k januári első szám már mint hetilap jelent meg. Őszinte örömmel és lelkesedéssel fogadták a »Népnevelő«-t elvbarátai, mert előfizetői, daczára a természetesen felemelt előfizetői árnak, nemcsak megmaradtak, hanem még szaporodtak is.

1892. év aug. havában dr. Komlóssy Ferenc Vaszary Kolos Herczegprimás Ő Eminenciája által Esztergom - főegyh. főtanfelügyelőjének neveztetván ki, a felelős szerkesztői tiszt Zelliger Vilmos főmunkatársra ruháztatott, ki azt 1894. év végéig viselte.

Megemliténdőnek tartjuk még azt, hogy tekintettel a nagyfoku pártolást, a melyben a »Népnevelő« országszerte részesült, a lapnak előfizetési ára 1894. elejétől 3 frtra szállítottott le.

Utolsó mozzanat a »Népnevelő« történetében az, hogy a Szent-István-Társulat tanügyi lapot szándékozván indítani, lapjának címéül a »Népnevelő«-t óhajtott, mint olyat, mely az ország kath. tanítói előtt ismeretes és kedvelt. Ez óhaja teljesedésbe ment, mert dr. Komlóssy Ferenc főszerkesztő és laptulajdonos azt átengedte. Így hát a hivatalos tanügyi lap a »Népnevelő« címével indult meg.

A »Népnevelő« meghalt, Éljen a »Népnevelő«! Isten bő áldása legyen az új »Népnevelő« pályafutásán.

Meg kell tenni most és különösen kettőz-
tetett erővel ma, amidőn a szocializmus, anar-
chizmus, erkölcsöket rontó s észet bontó tana
polip karjaival behálózza józan magyar né-
pünket.

Es ezt meg is lehet tenni, mert ha egy,
abból a tudatlan, tanulatlan, de felbujtott eszű
paraszt népből fel tud vergődni a tömeg fölé,
a vezető polczára, miért ne tudna a tanító is
odaemelkedni, s miért ne tudna a tömeget
nemesebb czelok elérésére vezetni?!

Csak akarni kell, és hatni kell tudni a
tanítónak.

Ott az iskola, a felnottok oktatása, olvasó-
egyletek, könyvtárak s más hasonczélú össze-
jövetelek — az az ő birodalma legyen, ahol a
valláserkölcsi nevelés fegyverével hasson s
ahol kell, küzdjön.

Hogy azonban érvényesíteni tudhassa ma-
gát, s hogy őt a tömeg vezetőjének tekintse,
kötelezettségei vannak önmagával szemben.

E kötelezettséget rea rója erkölcsi énje s
a tarsadalomban elfoglalt magasztos állása.

Kötelezettsége — a továbbkepzés! Ez
nem munka, ez élvezetes szórakozás: itt is
csak a kezdés nehéz, a folytatás, az — öröm.

E kötelezettsége teljesítésében leghűbb ba-
ratai a könyvek, hasznos olvasmányok, lapok
meg egy hatalmas eszköz — a toll.

Egy-két fillér, melyet ismeretszomjának ki-
elégítésére áldoz bár ki is, amidőn könyvet
vásárol, semmi esetre sem billenti meg ház-
tartásának egyensúlyát. Azután ott vannak a
lapok, meg a toll!

Annyi ideje mindenkinek lesz, hogy esz-
méit papírra vesse s azokat ez uton cserélje ki; ez
pénzbe sem kerül, sőt a mellett saját művelő-
désén munkál, és talán még a konyhára is hoz
ez által valamit.

Mintegy időszerűnek is látszik ez eszmé-
nek felvetése most, amidőn a »Népnevelő« a
magyarországi kath. tanintézetek összeségének
megküldetik.

Időszerű és helyén való ez akkor, amidőn
a »Népnevelő« mint igaz barátja a tanítónak,
jelenik meg és mint ilyen a legszivesebben látja
és közvetíti az eszmék kicserélését.

Egy-két jó eszméje akad mindnyájunknak,
s ha ezeket szárnyra bocsájtva, előbbre vihet-
jük azt az ügyet, melynek harczoaivá szeg-
ődtünk mindannyian, — nemes cselekedetet
követünk s hivatásunkat — magasabb szem-
pontból itelve teljesítjük. A »Népnevelő« eddig
is a mi javunkért fáradozott a mi ügyünket is-
tápolta, a mi jogainkait védte és vitte előbbre;
azt fogja tenni a jövőben is.

Az akar lenni, igaz, őszinte barátja annak a
nemes czelok szolgálatában álló tanítói karnak,
melynek tagjairól azt mondotta koszos költőnk
Jókai: Ők fogják Magyarországot még egyszer
meghódítani. Amikor a mi jogaink védesében,
s érdekeink istápolásában mintegy hozzánk
forr e lap, erkölcsi köteleességünk eszméit meg-

vitatni, magunkéva fogadni, zászlója alá sora-
kozunk s abba a lelkes táborba állni, mely
ügyünket magáéva téve, küzd s igazunkért ha
kell el is bukik.

Egyesülésben van az erő!

Itt az alkalom, tegyük e lapot nagygyá;
hisz multja elég biztosítékot nyujt ahhoz, hogy
nem üres eszméket, és elveket teszünk magun-
kéva, amidőn harczoaivá szegődünk.

Együtt talál bennünket minden ellenséges
aranylat, együtt szólunk minden eszménkért,
minden ügyért, mely bennünket érint.

A tollnak nagy hatalma van ma már, s a toll
szava, ereje megdőnt minden kaput, eljut min-
den fűhöz s meghódít minden igaz szívet,
igaz lelket.

Egyesüljünk e lap szárnyai alatt, s így
együtt munkálva, ugy mint a jelenben, a jövő-
ben is jó részt követelhetünk magunknak a
tudomány, a művészet, az ipar, a kereskedelem,
a jólét hódításaiból.

E hívó szóval: *Egyesüljünk!* zárom be sorai-
mat, mert ez egy szóban van az erő, épség,
egyetértés és minden nagy tetteknek csirája,
mozgató lelke. Cz.

A keresztény nevelés alapelvei.

(Folytatás.)

Minden munkának, tehát a nevelésnek is,
melyről hasznos eredményeket várunk, meg-
határozott terv és rend szerint kell folynia. A
terv és rend alapelveken nyugszik. Ily alap-
elvekűl állittatik, hogy legyen a nevelés: 1. ter-
mészetszerű, 2. általános, 3. az egyediséghez
alkalmazott, 4. összhangzó, 5. fokozatos, 6. az
általános és különös czélnak megfelelő.

Mindezek bőven kifejtve, megmagyarázva
és igazolva mégtalálhatók a nagyobb nevelés-
tanokban. Én a felhozott elvek körét, tartalmuk
fontosságának elismerése mellett is szűkebbre
vonom és Bone nagynevű nevelővel azt várom
az iskolától, hogy a rábizott növendékből *fe-
gyelmezett, munkára képesített, civilizált és er-
kölcösített* embert neveljen s adjon a hazának,
adjon az egyháznak.

I. *Az iskola fegyelmezze a növendéket.* Mi is
az a fegyelem? »A fegyelem bizonyos szabá-
lyok által meghatározott rendtartás valamely
testületben, társulatban, intézetben, melyhez
az illetőknek magokat alkalmazniok kell;
vagyis a növendék korán szokja meg a tanító
akarátának való meghódolást, szokja meg azt
tenni, amit neki parancsolnak és pedig egy-
előre minden kérdés nélkül, hogy miért és
mi czélra, csak azért, mert parancsoltatik, il-
letve, mert a gyermek eleinte szellemi fejlet-
lensége — és érzékiségénél fogva a követelés
indokolását, a parancsban rejlő erkölcsi moti-
vumot felismerni amugy sem képes. A növen-
dék előtt nincs még magasabb hatalom, mint
a tanító tekintélye, mely előtt meghajolnia kell,
ellenkezőleg büntetés vár reá. »Készek vagyunk

megbüntetni minden engedetlenséget, mihelyt teljes lesz a ti engedelmisségtek. (Kor. II. 10. 6.)

Vagy maga a szülői ház, a családi kör nem kénytelen-e fegyelmezni, ha gyermekének vesztét megakadályozni akarja? Hová jutna az apai tekintély, — hová az anyai szeretet, ha némely serdülő gyermeknek daczosságát, homályos vagy tisztultabb vágyát, nem korlátozná? Az iskola csak folytatja a házi nevelést, sokszor több következetességgel, rendszeresebb fegyelmezővel. Szorosan véve itt képződik az összes erények forrása; mert az iskolai törvények valamint a tanítói tekintély az önkaratnak, az önkénynek, érzékiségnek legyőzését követelik. Engedelmeskedni tartozik az ifju az iskolai tekintélynek, hogy megszokja az önönmagát fegyelmezni, melyre minden korban, minden állapotban oly nagy szüksége leend! Az engedelmisség lelke minden nevelésnek. Engedelmisségen alapszik az embernek viszonya Istenhez és a világhoz!

Az iskolai fegyelmezés nemcsak a magaviseletre terjed ki, hanem még a tudás és tanításra is. A gyermeket a szülői ház lassan-lassan lépegetni tanítja, anélkül, hogy annak későbbi hasznáról szólhatna. A tanító lépésről lépésre új meg új fogalmakkal gazdagítja a növendéket, sokszor anélkül, hogy bizonyosan tudná, vajjon tanítványa ennek vagy annak mekkora vagy egyáltalában veszi-e közvetlen hasznát az életben? S ez éppen a középiskolai oktatásnál érvényesül; mert míg p. o. az írás, olvasás, számolás élőnyelvek tanulása a gyakorlati élettel közvetlen kapcsolatban vannak, vagy legalább abba hozhatók; addig a középiskola némely és pedig lényeges tárgyanál s ezek meghatározott formái és methodikái rendszerénél még szigorubb disciplinákhoz köti a tanítást, vagyis fegyelmezi a gondolkodást, irányítja, biztosan kalauzolja az ítélő tehetséget; mert ismeri feladatát, mely nem abban áll, hogy töredékes ismeretanyagokkal tömje tele a növendék agyát, hanem hogy a gondolkodó és felfogó tehetséget fejlessze, határozott és szilárd formákhoz szoktassa, amely tehetségek később, midőn majd nem az iskolai anyaggal foglalkoznak, szintén helyesen működhetnek! És éppen abban van a középiskolai oktatás fontossága, hogy a növendéknek nemcsak szokásait és magatartását nemesíti, hanem éveken keresztül a tanulásban és gondolkodásban mintegy fegyelmező feketartja, vezeti és őrzi a tanulót.

Fegyelem szükséges minden téren: műhelyekben, a gyárakban, a magán- és nyilvános életben. A katonát, a papot, a szerzetest egyenruhája fegyelemre figyelmezteti. Mégis mire valók a rendőrök, mire valók a büntető törvényszékek? Mire valók ama kemény, szigoru büntetőtörvények? Nem azt igazolják-e ezek, hogy az élet nagy szinpadán sokan, igen sokan vannak, akiknek szereplése feljogosította egyik

írónkat a következő keserű nyilatkozatra: »A tiszta jellemek és megtestesült becsületességek példányai napról-napra gyérülnek — — — — fény, rang, hatalom, dicsőség és gazdagság ma a bálványistenek, kiket imádnak. Hegedűs Sándor pedig így panaszkodott: »Minél inkább haladunk elő az alkotmányos életben, annál kevesebb lesz az önzetlen meggyőződés, a tiszta fogalom s annál több a lelkiismereti alku, a haszonvágy. A közerkölcsiség többi elemei még kevesebb erővel bírnak nálunk. A munkában való csalás, a pontatlanság; a kötelességben hanyagság, a zsarolás, vesztegetés, a családi élet megrontása, a hivatallal való visszaélés, az állami kötelezettségek alól való kibuvás, a két-szintűség, a következtelenség, az alaptalan gyanúsítás, hivatalhajhászat, protektio, a sinekurák elfogadása és felállítása, a könnvelmőség, csapodárság nálunk megszokott, elnézett dolgok. Különösen az erkölcsök fejlesztésében vagyunk hátra. Megdöbbentő képe ez a mi társadalmunknak!«

E szomorú képet H. S. 1874. évi nov. 20-án mutatta be a »Hon« tárczájában (esti kiadás) eme czim alatt: »A társadalom fegyelme.«

Javultak-e azóta a lefolyt 20 év alatt állapotaink. — döntse el helyettem más valaki; részemről csak azt hangsúlyozom, hogy önfegyelmezetség kell az élet minden viszonyai-ban, fegyelmezés kell a családi életben, fegyelem kell az iskolában! Dr. Bekker, heidelbergi egyetemi rektor, 1886. aug. 2-án az egyetemi jubileum alkalmával hangsúlyozta a testvéri szellemet, a fegyelmet a munkában és hivatalban, fegyelmet az életben s arra, hogy a tanintézetek virágozzanak, a fegyelmet főtényezőnek nyilvánította. »Rendületlen meggyőződésünk szerint az engedelmisség és szeretet erényein nyugszik a magán- és nyilvános élet minden rendje: ezektől függ a józan polgári szabadság s a társadalom valódi haladása is. Mert mindezek alapja az áldozat és önmegtágadás azon törvénye, mely a szeretet és engedelmisség erényeiben bírja forrását.« (Samassa 1881. aug. hó, a király előtt.)

II. *Nevelje az iskola a növendéket munkaképessé*, azaz: a fejlődő emberben rejtve létező tehetségeket ébreszsze fel, azokat ápolja és erősítse, hogy az ember tudatos és rendszeres munkát végezhesen. Szükséges tehát, hogy a tanító a növendéknek minden tehetségét korához mért fokozatossággal arányosan fejlessze; egyiket sem szabad a másik rovására elhanyagolnia, mert ez csak zavart és egyváladalúságot szülne a nevelésben, a fejlődő embernek felszámíthatatlan kárára. »Ki ne ismerné a test és szellem közti szoros viszonyt, vagy az ész, szív és akarat viszonyható befolyását egymásra? Az érzékiség anyagot, a képzelet élénkségét, az értelem alaposságát, az ész világosságot nyújt a fogalmaknak. Mit ér a legerősebb, legérettebb test, ha nincs művelt szellem, mely azt fölhasználhatná? Mit ér a szellemi

műveltség a test betegsége mellett? Lehet valakinek élénk képzelete, igen hű emlékezete; de mire megy ezzel, ha ítélő tehetsége gyenge? Mit ér a tiszta ismeret tiszta érzelem nélkül, az érzelem akarata nélkül: hova visz az akarata, ha nincs ész, mely azt szabályozza? (Szilasy).

Amely tanító a tehetségeket egyoldalulag neveli, azt árulja el, hogy nem ismeri az emberi természetet, nem ismeri a nevelés lényegét, nem annak célját. Maguk az élethivatások sem lehetnek a nevelés és oktatás első és második fokán döntők: mert a gyermek, a serdülő ifju nem tudhatja, minő életviszonyok várhatnak reá! »Neveld őt, — mondja Herder, — minden állásra, minden viszontagságra, minden zivatarra, mely érheti.«

(Folytatása köv.)

Dr. Németh Antal.

Egyesületi élet.

Meghívás. A szebenmegyei róm. kath. tanítóegylet ez idei közgyűlését folyó évi január hó 16-án tartja meg a kir. kath. Teréz-árvaház elemi iskolájában, melyre az egylet tagjait és az ügy iránt érdeklődőket tisztelettel meghívjuk. *A gyűlés tárgyai:* 1. Engesztelő szent-miséldozat az egylet elhunyt elnöke mélt. Roszkosni Elek, t. kanonok és terézvárházi igazgató lelki üdvéért. 2. Nyilvános tanítást tart *Szűnthó* Mihály terézvárházi tanító a III. oszt.-ban a nyelvtanból, a IV. oszt.-ban a számtanból. 3. Elnöki megnyitó. 4. A nyilvános tanítás megbíralása. 5. Felolvasást tart *Pintér* Mátyás belv. róm. kath. főelemi iskolai tanító »Az álló írásról«. 6. Emlékbeszéd az egylet elhunyt elnöke Roszkosni Elek fölött, tartja *Prokupek* Sámuel terézvárházi plebános. 7. A segélyalap ügye. 8. A pénz- és könyvtár átvételére kiküldött bizottságok jelentése. 9. Évi jelentés. 10. Indítványok. 11. A jövő vándorgyűlés helyének és idejének megállapítása. 12. Tiszttartás. — Nagy-Szeben, 1895. évi január hó 2-án. *Thomándl* József s. k. t. e. alelnök, *Prokupek* Sámuel s. k. t. e. jegyző.*

Irodalom és művészet.

ABC und Lesebuch. Verfasst von *Emerich Schultz*. Herausgegeben vom Set.-Stefan-Verein. Preis 20 kr. Budapest, 1894. A Szt.-István-Társulat, mely már annyi jelesnél-jelesebb népiszkolai tankönyvvel gazdagította népiszkolai tankönyvirodalmunkat, *Schultz* Imre jelen német ABC- és olvasókönyvével valóban hiányt pótol. *Schultz* Imre, a jeles paed. író, ezen tankönyve műveinek egyik legjobbika. A paedagogia minden követelménye pontosan van teljesítve benne, amellett, hogy tiszta kath. szellem lengi átugyszólva minden sorát. Hogy azonban igaz-

* A gyűlésről szóló tudósításnak, valamint a felolvasott tanügyi dolgozatoknak készséggel adunk helyet lapunkban. Kérjük ezeket kellő időre beküldeni. Szerk

ságosak legyünk, meg kell említenünk egy hibát, melynek egy népiszkolai tankönyvben előfordulni nem szabad. A könyvecskét sikerült képek is díszítik. A 88. lapon lévő: »Der kleine Gärtner« cz. olvasmányának képe, egy *leányt* ábrázol, holott a czim és az olvasmány Rudolf nevű fiúról szól. (Az »ABC« részére a Társulat igen szép kivitelű képeket szerzett be és az újabb kiadást már ezek fogják díszíteni. Szerk.) Különbben igen melegen ajánljuk kath. népiszkoláinknak. —r.

Megjelent a »*Katholikus Tanügy*« a nevelés és tanításügy összes ágait felölelő kath. paedagogiai szakközlöny. Felelős szerkesztő és tulajdonos *dr. Komlóssy Ferencz*. Megjelenik a lap minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési ára egész évre 2 frt. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, V. ker. Lipót-körut 30. sz. Az első szám változatos és tartalmas czikkei arra engednek következtetni, hogy ezen új katholikus tanügyi közlöny hasznos munkása lesz a népoktatásügynek. Ajánljuk kartársaink figyelmébe.

Beküldetett: *Néhány lap szent Jeromos paedagógiájából*. Neveléstörténelmi tanulmány. Írta *Dr. Gyürky* Ödön. Szerző igen sikerülten mutatja ki Jeromos leveleiből nevelési nézeteit, párhuzamba állítva azokat az újabbkor anynyira felmagasztalt nevelőinek elveivel, a melyek tényleg nem is újak, mert Jeromosnak az V-ik században írott két levelében már befoglaltatnak. Ára? A tanügy munkásainak és a nevelés barátainak felhívjuk a »Néhány lap«-ra figyelmét.

A *Katholikus Hitoktatás* cz. havi folyóiratot, mely mint czime mutatja, a hitoktatással foglalkozik úgy elméletileg, mint gyakorlatilag, melegen ajánljuk t. olvasóink figyelmébe. Idei X. évfolyama az által is nyer érdekességet, hogy a szerkesztő *Bognár* Adám fős. hitoktató közölni fogja benne az általa irt új katekizmust, megjelenik havonként mintegy harmadfél iven. Ára: 1 évre 3 frt, (v. 10 s.) félévre 1 frt 50 kr., (v. 5 s.) *Papnö.*, *tanítóknak, tanítójelölteknek*: 1 évre 2 frt 40 kr. félévre 1 frt 20 kr. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Csömöri-ut 28.

Szalay-Baróti kiváló művéből, a »Magyar Nemzet Történetéből« most kaptuk az *ötödik* füzetét, melyben a magyarok kóborló hadjáratainak folytatása van megírva. Kivált a merseburgi vere-seget tárgyalja a szerző igen bőven és kimerítően, e fejezethez roppant érdekes facsimilet is csatolva: *Widukind* »Szász történetei«-nek azt a lapját, melyen *Henrik* német királynak a magyarok elleni készülődése van elmondva. A következő fejezet a magyar nemzet társadalmi és vallási átalakulásáról szól, a keresztény térítők munkáját ecsetelve legjobb források nyomán. A füzet számos apróbb képeken kívül ismét tartalmaz két külön mű-mellékletet: az egyik *Geiger* híres festményét, a pozsonyi csatát, reprodukálja, a másik pedig *Benczurnak*, a nemzeti muzeumban levő képét, *Vajk* keresztelését. A füzet ára 30 kr. Az egész mű mintegy hatvanöt

füzetben lesz teljes, és megrendelhető *Lampel* Róbert (Wodianer F. és fiainál) Budapest, Andrásy-út 21. Előfizetéseket a kiadócézég mostan is elfogad még, mely esetben bérmentve küldi a füzeteket.

VEGYESEK.

A tanítókról *Simon* hgersek a tiroli kath. tanítók előtt így nyilatkozott: »A jó tanító vigasza, támasza, mondhatnám második segédje a lelkésznek. Ragaszkodjanak szorosán hivatásukhoz és ha a világ hálája sokszor elmarad is, tekintsenek tovább, fel a magas égbe, ahol a legszebb jutalom vár önökre, és legyenek áthatva azon tudattól, hogy igen nagy jót cselekesznek, ha csak az elemi tárgyakat tanítják is. Sz.-Ágoston, ezen nagy eszű férfiú, vallomásaiban nagy hálával említi azon tanítóit, akik a tudományok alapjaira oktatták őt . . . Oktassák tanítványaikat katolikus szellemben, gyakoroljanak befolyást a katolikus nevelésre, és kezükben van a legjobb óvszer a szociális veszély ellen. Igazi, jó katolikusokat neveljenek, akkor a szocializmusnak talaja nincs. . . Beteljesedik majd, amit aranyzáju Sz. János mondott a tanítói hivatásról: »Nincs szebb, mint az ifjúságot nevelni«. Csodáljuk a művészt, a szobrászt, ki a nyers anyagból szép képet hoz elő. Ez azonban nem hasonlítható össze a tanító feladatával, ki az ifjúságból Isten képmását hozza elő.«

Kántorválasztás csendőrökkel. Szegszárdon az újvárosi kántorválasztás nagy zavargások között ment végbe: a lázongó emberek, különösen pedig a vénasszonyok, minden áron Nemes Győző helyettést akarták megválasztani, míg az iskolaszék, a kit a választás joga illet, minden fenyegetés dacára egyhangulag Trájer János mőzsi tanítót választotta meg. A felbujtott nép fékentartására napokon keresztül csendőrök és városi örök voltak a templomban és a templom körül. A zavargás újév napján hágott a tetőpontra, mert ekkor lépett fel először az új kántor, kinek névtelen levélben tudtára adták, hogy ne merészelje Szegszárdra a lábát betenni, ha kedves az élete, mivel agyonütik. Ezt hírül vette a szolgabíró-ság és csendőrség is, mire 21 asszonyt és 15 férfit elfogtak azok közül, kik nyíltan lázítottak és fenyegettek.

Örmester Takács. Mezőkövesden az ünnepek alatt néhány szabadságot katonáknak áldogált a templom előtt, mikor feljűk közelgett a falu öreg tanítója. A hadfiak közül egyszer csak kilép Takács örmester, megragadja az aggastyán kezét és megcsókolja. A váratlan jeleneten maga a tanító csodálkozott el legjobban. Takács erre katonásan szalutált s így szólt a könnyekig megindult tanítóhoz: »Megérdemli ezt az úr, örmester Takácstól, mert az úr iskolájának köszönöm, hogy most három csillag virít a »Waffenrockomon!«

RÖVID HIREK. *A vallás- és közoktatásügyi miniszter* a jutalmakra és segélyekre az eddigi 7000 forint helyét 40,000 forintot vett fel költségvetésébe. — *Klősterus Frigyes*, plebános, kath. paed. író (álneve Clericus Frigyes) meghalt 1894. decz. 18. — *Zimándy Ignác* törökbálinti plebános, ki már annyit áldozott a népnevelés oltárára, az új év napján egyik házát a hozzá tartozó kerttel és butorzattal együtt a legközelebb meghívandó s a négyosztályú leányiskola és kiseddévó vezetésével megbizandó apácák számára ajándékozta. A nemes tett dícséretre nem szorul. — *Mészner József* nyug. f. v. igazgató-tanító f. hó 7-én 81 éves korában elhunyt. A jó »Mészner bácsi« halála nagyszámu tanítványaiban mély részvételet keltett. R. i. p. — *Az esztergomi tanítóképző* a jövő tavaszszal új épületet kap. — *Az ó-becsei* r. k. tanító-testület a kalocsai »Tanítók háza« javára decz. 31-én sikerült hangversenyt rendezett. — *Pulszky Agost* mint hírlík megválni készül a kultusz-miniszteri államtitkárságtól. — *A vasmeggyei* kath. kör-500 tag részvéte mellett tartotta megnyitó közgyűlését. — *A kalocsai* kath. »Tanítók háza« eddig készpénzben és ajánlatokban 6584 ft 73 kr. alappal rendelkezik. — *A ministeriumban* dolgoznak a N. I. szerint azon a tervezetben, mely szerint a (falusi) tanítók fizetése 500-, a (városi) 600—700 frtra emeltetnék, melyhez a törzsfizetésre való tekintet nélkül 250 frtig emelkedhet 50 forintnyi ötödévi pótlék járulna. — *Jótekonyság.* *Winterhalter* Antal apátkanonok a nagyváradí gyermekmenház javára 500 koronát adott. — *Budapest főváros* a Ranolder-intézet segélyezésére 1200 frtot szavazott meg.

Szerkesztői üzenetek.

V. B. Galantha. Közölni fogjuk *Keressen fel* ezentul minden »*utbaigazítás*« nélkül.

V. J. Viehnye. Igen, a Társulat még arról is gondoskodott, hogy a lapunkban közölt eredeti, a kath. tanügy előmozdítását célzó közlemények írói némi jutalomban részesüljenek. Cikkeiket bírálatt alá vettük.

K. K. Szegszárd. Kilátásba helyezett munkásságát örömmel fogadjuk. Csak rajta. A hirdetést tessék a kiadó-hivatalhoz beküldeni.

M. Gy. Dunapataj. Mi is azt kívánjuk. Azzal fogja a magy. kath. tanító-ság a Szt.-István-Társulat anyagi áldozatait meghálálni, ha katolikus öntudattal, megbizható lelkesedéssel csoportosulnak a »Nepnevelő« körül.

—*tzky.* Az újévi cikket elkésett, az utóbbit közölni fogjuk.

Felelős szerkesztők: **Ember Károly**
és **Dr. Zelliğer Vilmos.**

Pályázat.

(Váci egyházm.) **Vác** (Pest-m.) róm. kath. iskolájához okleveles férfitanító kerestetik. Összes fizetése: 400 ft; 50 frtos ötödéves korpótlék. Pályázati határidő és választás napja január 20. Az állás a választás után azonnal elfoglalandó. Kérvények az iskolaszékhez ezimezve küldendők. Elnökség.

(Esztergomi egyházm.) **Pozsony-Keresztur** község róm. kath. kántortanítói állomása 1895. január 19-én választás útján betöltetik. Tanítói jövedelme 300 ft 40 ft fűtőre fizeti a község. Kántori jövedelme 6749 öl száfító 500 öl kert. Stoláns és egyéb egyházi jövedelem: 120—140 ft. Párber 45 ft. Cserépház, két szoba, konyha, kamara, fűszer, pincze, öl. Mindennapi és ismétlős tanköteleseket tanítja magyarul, tótul; végzi a kántori teendőket. Felszerelt kérvények január 18-ig bezárólag az iskolaszéknel benyujtandók. Úgyes kántor Farkashida fiókköztség mintegy 150 ft kántorjövödelmeire ideiglenesen számíthat. Személyes megjelenés szükséges.

Megrendelési felhívás

Megjelenik
füzetekben.

Az 1848—49-iki

Havonként
2 füzetben.

Magyar Szabadságharcz Története

Gyűjtők a 7-ik
példányt ingyen kapják

czimü munkára.

Gyűjtők a 7-ik
példányt ingyen kapják.

Most lesz egy éve, hogy kiadó-czégünk oly vállalatba boesátkozott, melyet a magyar közönség szinte páratlan lelkesedéssel karolt fel: megindította a

„Magyar Szabadságharcz Története“

czimü díszmunkát. Már a munka prospektusát is melegen üdvözölte egy a hazai sajtó minden mérvadó organuma, mint a nagy közönség, amely ily mű szükségét már rég idők óta fogva érezte. Mindenki át volt hatva attól a tudattól, hogy nemzeti multunk iránti szent kötelességünk összegyűjteni mindazt, ami e multnak ereklyéje, megmenteni a feledéstől a legapróbb dolgokat, melyeknek ama dicsőséges két esztendőre van vonatkozása. Mindenfelől helyeselték, hogy a munka szerkesztését hírlapirodalmunk olyan kipróbált tolu, lelkiismeretes harczos-ára bíztuk, aminő

Gracza György

s éppen oly elismeréssel fogadták, hogy a nagy könyv illusztrálásának gondját

gróf Kreith Béla

kezeibe tettük le, aki, mint a *fővárosi 1848—49-iki ereklyemúzeum és képtár igazgatója*, leginkább lehetett abban a helyzetben, hogy a reprodukálásra szánt képeket egyfelől a vezetése alatti muzeumból rendelkezésünkre boesássa, másfelől széles összeköttetései útján egyéb helyekről is részünkre megszerezze.

A lefolyt év megmutatta, hogy a dícséret, amelylyel vállalkozásunkat illeték, nem volt elhamarkodott. Azóta imé teljesen elkészült a munka fele, az első 19 füzet, melyeket most

egy remek diszkötésü kötetben

is áruba boesátunk. Aki átlapozza e kötetet, méltán fog csodálkozni egyfelől a mű szövegének eddigelé semmi hasonló munkában meg sem közelített gazdagságán, másfelől pedig amaz érdekesnél-érdekesebb illusztrációk halmazán, melyek legnagyobb része eddigelé sem könyvben, sem ujságban napvilágot nem látott, hanem egyedül és kizárólag mostan és a munka számára reprodukáltatott. Egymást változtatják a szabadságharcz összes főbb szereplőinek egykoru, hiteles arczképei, a nagy küzdelem majdnem valamennyi esatájának egykoru rajza, a fennmaradt okmányok és proklamációk hűséges utánzatai, a honvédsereg, a nemzetőrség, az ellenünk

harczoló osztrák és orosz hadsereg ruházatát és felszerelését bemutató

szines képek, fegyverek, felszerelési tárgyak, zászlók s töméntelen más egyéb ereklyék.

Művünk első részének befejeztével jogos önérzettel fordulhatunk tehát a magyar közönséghez és bátran hivatkozhatunk arra, hogy azt, amit ígértünk, a legutolsó szóig hűségesen beváltottuk, sőt az ígérténnél még többet is nyújtottunk, úgy szöveg, mint a képek dolgában. Azt hisszük, hogy azok, akik talán más czégek eljárásán okulva, nem bíztak vállalatunkban, most már meg lehetnek arról győződve, hogy a

„Magyar Szabadságharcz Története“

valóban olyan munka lesz, melynek nem szabad hiányoznia egyetlen magyar ember könyvtárából sem.

Akik még nem bírták az első kötetet, azokkal közöljük, hogy azt akár

füzetenkint 30 krajczárjával,

akár pedig egyszerre

az első kötetet teljesen 5 frt 60 krért

rendelhetik meg. A kötet mint már megjegyeztük, **gyönyörű diszkötésben is kapható**, melyen Zala Györgynek budai honvédszobra van remek dombornyomatban feltüntetve;

ilyen diszkötésü kötet ára 7 frt.

Bizalommal hirdetünk egyuttal előfizetést művünk **II. befejező kötetére**; azt hisszük, szabad remélünk, hogy előfizetőink eddigi száma oly mértékben fog most szaporodni, amilyen mértékben mi törekedtünk eleget tenni a legmészebb menő igényeknek.

Ugy az 1—18-ik füzetre (I. kötet), valamint a további füzetekre nézve, melyek összterjedelme még egy kötetre fog terjedni, előfizetést nyitunk:

1 óra (2 füzet).....	1 frt 60 kr.
2 óra (4 füzet).....	1 frt 20 kr.
negyedévre (6 füzet).....	1 frt 80 kr.
félévre (12 füzet).....	3 frt 60 kr.
háromnegyedévre (18 füzet).....	5 frt 40 kr.

Pompás aranyozott dombornyomatú beosztási táblák külön is 1 frt 20 krért kaphatók az I. kötethez.

Megrendelések czimzendők:

az 1848—49. magyar szabadságharcz története kiadóhivatalához

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai)

könyvkereskedésének

Budapest, Andrásy-út 21. sz. a.

Budapest, 1895. Nyomatott Buschmann F.-nél (Harisch-bazár)